

Zondag 51: God bidden om vergeving

Vraag 126:

Wat is de vijfde bede?

Antwoord:

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

Dat wil zeggen: Wil ons, arme zondaren, om het bloed van Christus

geen van onze misdaden toerekenen en ook niet de slechtheid die altijd nog in ons is,

zoals wijzelf ook als een bewijs van uw genade in ons opmerken,

dat wij het vaste voornemen hebben onze naaste van harte te vergeven.

Met vergeving bedoelen we dat God een streep zet door onze schulden. Hij rekent ons die niet meer aan, draagt ze ons niet meer na. In de woorden van Psalm 103:12: 'Zo ver als het oosten is van het westen, zo ver heeft Hij onze zonden van ons verwijderd.' Heel beeldend is ook Micha 7:19: U zult zich 'over ons ontfermen en al onze zonden tenietdoen. Onze zonden werpt U in de diepten van de zee.'

En waarom doet God dat? Omdat Christus heeft geleden, is gestorven en is opgestaan. Door Zondag 51 worden we dan ook gestimuleerd onze toevlucht te zoeken bij de levende Christus.

1 God vragen om bereidheid tot zelfkritiek

Met ons gebed om vergeving vragen we in feite aan God of Hij ons bereidheid geeft tot zelfkritiek, maar ook dat we die zelfkritiek delen met Hem, want anders vragen we Hem niet om vergeving. Die zelfkritiek is niet makkelijk, want allereerst is die pijnlijk voor onszelf. Natuurlijk, het is niet moeilijk kleine dingen te erkennen: 'Dat was niet goed van mij, sorry!' Hoewel, waarom zeggen we altijd, als we een verkeerde persoon voor de telefoonlijn krijgen; 'Sorry, ik ben verkeerd verbonden?', terwijl we weten dat we verkeerd getoetst hebben? Ook kleine fouten erkennen is blijkbaar lastig.

Echt pijnlijk is het als we structureel fout zitten, want dan hebben we het over dingen die belangrijk zijn, langdurig en hardnekkig. U kunt dat voor uzelf het beste invullen, maar laat ik enkele voorbeelden geven: je vernedert stelselmatig je man of vrouw en ook je kinderen; je bent verslaafd aan drank, gokken, seksfilms; je bent al tijden laks in bidden en bijbellezen. Als iemand jou daarop wijst, al is het heel voorzichtig, dan voel je je ongemakkelijk. En je gaat zweten, als je zoiets echt onder ogen ziet. Een dergelijk falen is bovendien beschamend tegenover God.

Vaak gebeurt het dat we hier oppervlakkig naar kijken: 'Ik doe daarmee mezelf of een ander tekort; dat is niet goed', punt. Daarmee maken we dit falen tot iets van mensen onder elkaar. Nee, zegt de Bijbel, daarmee doe je eveneens afbreuk aan God. Alles heb je aan Hem te danken; Hij heeft er daarom recht op dat we Hem toegewijd zijn. En toch gaan we onze eigen gang en doen we niet wat God wil dat we doen. Daarmee komen we Hem te na, terwijl Hij de heilige God is.

Ook zitten in ons allerlei mechanismen om structurele fouten te verdringen. Zo kun iets gewoon ontkennen: 'Wat jij zegt, is helemaal niet waar. Ik herken me niet in wat jij nu zit te vertellen, want dat doe ik helemaal niet, in elk geval niet zo.' Of we gaan bagatelliseren: 'Ik ben wel niet volmaakt, maar zo erg is het ook weer niet met mij gesteld. Je moet niet overdrijven.' Geen wonder dat ons vragen om vergeving vaak alleen kleine zaken betreft of we houden het heel algemeen; dat doet geen pijn.

Daarom moeten we God erom vragen: 'Geef ons de bereidheid tot zelfkritiek.' Dat is haalbaar, omdat Christus er is. We staan er niet alleen voor. Dat geeft ons steun in de rug. Laat ik hiervan een voorbeeld geven. Velen van ons hebben ervaring met therapie. Dat is geen pretje en soms angstaanjagend. Zeker aan het begin vraag je je zelf af: 'Wordt het niet te zwaar? Komt er niet te veel smurrie boven? Blijf ik wel op de been en kom ik er wel verder mee?' En toch heb je er vertrouwen in, want je hebt je therapeut. Hij weet hoe het werkt, hij heeft zo z'n methodes. Hij houdt je op weg naar je doel.

Zo is het ook hier. Als je let op je schulden, heb je altijd de neiging weg te kijken, bewust of onbewust, want dit onderwerp is te pittig. Daarom is het wezenlijk de blik te richten op Christus. Die betekent voor ons een beslissende steun. Want verbonden met Christus weten we het bij voorbaat: al komt er nog zoveel smurrie boven, er is vergeving, we komen er goed uit, we bereiken onze bestemming.

Bovendien is Christus' Geest werkzaam; die geeft ons de moed om niet weg te kijken. De ene keer zal de Geest gebruik maken van een bijbelse uitspraak of van wat we gelezen hebben, waardoor we gaan beseffen: 'Waar ben ik in den vrede mee bezig?!' De andere keer zet de Geest vrienden van ons in of ambtsdragers, die ons zicht geven op een blinde vlek van ons. Daarom moeten we het Hem vragen: 'Helpt U ons ermee dat we onze toevlucht zoeken bij de levende Christus!' Want dan vertrouwen we erop: mijn falen mag nog zo erg zijn, door Christus' plaatsvervangende werk kom ik goed terecht. Ik mag nog zo toedekkend bezig zijn, door Christus' Geest overwin ik de hindernissen. Dan stop je ermee om je fouten te ontkennen of te bagatelliseren. In plaats daarvan zie je ze onder ogen: 'Het deugt van geen kanten!' Zo kom je tot fundamentele zelfkritiek; ook durf je dit te delen met God.

2 God vragen om bereidheid tot verandering

Dat is niet vanzelfsprekend, want je kunt op een goedkope manier om vergeving vragen. Je bent goedkoop bezig als je rustig door gaat met je falen. En dat gebeurt: iemand gaat in de fout, vraagt om vergeving en gaat prompt daarna weer in de fout - dit als één herhaalde beweging.

Soms wordt daaraan een vrome draai gegeven: 'Ik ervaar zo intens de genade van God, want telkens mag ik bij Hem terecht!' Ja ja, maar Paulus zegt het nadrukkelijk in Romeinen 6:1: 'Moeten we blijven zondigen om de genade te laten toenemen? Dat in geen geval.'

Je vraag om vergeving is ook goedkoop als je je afsluit voor de schadelijke gevolgen van je fouten. Dat gebeurt vaak bij daders die zich schuldig maken aan mishandeling of aan misbruik van een kind. Dan komt het voor dat zo'n dader jaren later tegen het slachtoffer zegt: 'Je moet niet zo zeuren. Zo erg was het ook weer niet. Bovendien is het al lang geleden!' Soms wordt er zelfs een vroom argument aan verbonden: 'God heeft mij al vergeving geschonken. Dan moet het toch klaar zijn?!'

Op deze manier doe je geen recht aan je schuld. Ook haal je de vergeving te snel, te gretig naar jezelf toe. Daarom is het belangrijk God erom te vragen: 'Geef mij bereidheid tot verandering.' Dat is haalbaar omdat de levende Christus er is. Daarmee hebben we een stimulerend voorbeeld voor ogen. Hoe doodsbang was Christus niet in Getsemane. Hij smeekte God: 'Alstublieft, laat mij die beker niet drinken, laat het lijden aan mij voorbijgaan', maar uiteindelijk ging Hij het lijden welbewust tegemoet. En hoe angstaanjagend was het niet op Golgota voor Hem. Het zal vast een verleiding voor Hem zijn geweest om de gruwel van zijn kruisiging te verminderen door te drinken van de verdovende drank die Hem werd aangereikt. Maar Hij deed het niet. Deze gebeurtenissen maken duidelijk dat Christus weet hoe het werkt bij ons. Dat kan voor ons een stimulans zijn om achter Hem aan te gaan en om toch onszelf te veranderen.

En dank zij de levende Christus is daar ook de kracht van zijn Geest. We zijn niet overgeleverd aan onze eigen mogelijkheden en beperkingen. Want dan zouden onze veranderingen maar marginaal zijn. Nee, goddelijke krachten zijn werkzaam. Daardoor kunnen we de strijd aan om niet te berusten in allerlei kwalijks. En dan gaan we ook de middelen gebruiken die ons daarbij helpen. Denk aan Jakobus 5:16: 'Beken elkaar uw zonden en bid voor elkaar.' Dat een ander van jouw probleem weet, kan geweldig helpen om juiste keuzes te maken. Of je doet radicaal dingen weg uit je leven die je telkens in verleiding brengen; zo zijn er mensen die de tv de deur hebben uitgedaan, want het lukte maar niet die goed te hanteren.

Het is dus van belang telkens te vragen: 'Helpt U ons ermee om onze toevlucht te zoeken bij Christus. Want dan trappen we niet telkens in dezelfde val. Vanuit de verbondenheid met Christus maken we juist telkens een nieuwe start. Ook gaan we de schadelijke gevolgen erkennen van wat we hebben aangericht en proberen we dat goed te maken, voor zover dat mogelijk is.

3 God vragen om bereidheid tot vergeving

Ik formuleer expres voorzichtig: bereidheid tot vergeving; de Catechismus heeft het over ons vaste vóórnamen te vergeven. Waarom die behoedzaamheid? Vast mede omdat er voor vergeving twee mensen nodig zijn: één die om vergeving vraagt, dus iemand die erkent dat hij fout is geweest, daar berouw over heeft en het goed wil maken; en één die vergeving geeft, die uitspreekt: wat jij gedaan hebt, is nu verleden tijd voor mij, ik zal je er niet meer op aan zien, het telt voor mij niet meer mee.

Dat betekent: als de ander niet in beweging komt, kun jij hem niet vergeven, want er is dan niemand om jouw vergeving te ontvangen. Dat neemt niet weg dat je altijd wel bereid moet zijn te vergeven. Je moet om zo te zeggen klaar staan voor die ander: als die over de brug komt en zich met zijn vraag om vergeving tot jou richt, sta je klaar.

Die bereidheid is heilzaam. Stel, je bent niet bereid te vergeven, dan heeft de ander in feite nog altijd macht over jou; je wordt nog altijd gegijzeld door wat jou is aangedaan. Dan heb je niet zelf de regie over je leven, want je wordt beheerst door wrok of haat tegen de dader, en onvermijdelijk is er dan een blokkade in je verhouding tot God. Op zich is deze negatieve opstelling heel begrijpelijk, want wat je overkomen is, kan heel ingrijpend zijn, zo ingrijpend dat je het haast niet van je kunt afzetten. Maar als je het kunt opbrengen vergevingsgezind te zijn, wordt alles anders. Je komt los van de dader; je kunt nu zelf de verantwoordelijkheid nemen voor je leven en daardoor je eigen leven leiden. Het kwaad blijft dan nog in staan tussen jou en de dader, zolang die niet om vergeving vraagt, maar er is geen blokkade meer tussen jou en God. Dan kan er vreugde groeien in je leven.

Daarom moeten we het aan God vragen: 'Geef mij bereidheid om te vergeven'. Dat is haalbaar omdat Christus er is. Dat betekent immers dat we ons samen afhankelijk weten van zijn vergeving; maar dan wil je dat ook met de ander delen. Op die manier krijg je ruimte om mild te zijn. Het is waar, er is geen enkele reden tot mildheid als je als kind slachtoffer bent geworden van een volwassene; daarbij past geen nuancering. Maar ben je als volwassene slachtoffer geworden van een medevolwassene, dan kun je het wellicht opbrengen verzachtende omstandigheden te zien. Bijvoorbeeld de levensgeschiedenis van die ander. Daarmee blijft die ander wel fout en zijn wandaad kwalijk, maar je realiseert je: hij had geen volstrekt vrije keus, beschadigd als hij was. En soms onderken je dat jij een aandeel had in andermans kwaad: 'Ik heb het hem ook niet makkelijk gemaakt.' Of: 'Ik heb hem ook wel een beetje uitgedaagd.' Of: 'Ik heb hem onvoldoende laten zien wie Christus is.' Niet voor niks bidden wij: 'Vergeef ons onze schulden.' Mijn schuld en die van de ander zijn soms vervlochten met elkaar.

Verbonden met de levende Christus bijten we ons niet vast in ons eigen gelijk. We zijn er juist van doordrongen dat we zoveel gekregen hebben: vrijgesproken! Daarmee ben ik een bevoorrecht mens. En hoeveel heeft dat niet gekost: het bloed, het zweet en de tranen van Christus, zelfs zijn dood aan het kruis. Dan kan ik in mijn vergevingsgezindheid niet achterblijven, maar moet ik juist klaarstaan voor de ander, zodra die in beweging komt. Maar dat hoeft niet op eigen kracht; het is Gods genade, zegt Zondag 51. Daarom vragen wij erom: 'Helpt U ons ermee dat we onze toevlucht zoeken bij Christus. Hij heeft zich niet laten leiden door zijn boosheid, zijn bitterheid over ons falen. Nee, met al zijn liefde ging Hij voor ons naar het kruis. Daarin volgde Hij zijn Vader na, want vóór alles aan heeft God de wereld zo liefgehad dat Hij zijn eigen Zoon gestuurd heeft.

Vergevingsgezindheid hoort dus bij het gezin van God. Maar dan willen wij daaraan toch meedoen?! We willen toch graag vergevingsgezind zijn net als Christus, onze oudste broer, en net als God, onze hemelse Vader?! Zetten we ons daarvoor in, dan blijkt het: we zijn echt lid van het goddelijk gezin.